

χιτώνας

Δευτέρα, 17 Δεκεμβρίου 2012

5:36 πμ

Σημασία:

1. Ο αρχ **χιτών** -νος και **κιθών** και Δωρ **κιτών** ρουχο των αρχαίων ελλήνων και ρωμαίων. Φοριεται κατάσαρκα. Αρχικά ανδρικό ενδυμα. Αργότερα τον φόρεσαν και οι γυναίκες.
2. Περιβληματα του οφθαλμου με αντιστοιχες ονομασιες κερατοειδης, αμφιβληστροειδης

Εγκυκλοπαιδικά:

Ο **χιτώνας** ο οποίος φοριόταν από άντρες, και γυναίκες και ήταν λινός. Το αρχικό σχήμα του υφάσματος ήταν σωληνοειδές, συνήθως όμως χωρίς απόπτυγμα. Τα σημεία στο ύφασμα που ράβονταν, ήταν οι μακριές πλευρές καθώς και οι ώμοι. Έτσι ο χιτώνας σχημάτιζε **μανίκια**, τις **χειρίδες**, που ήταν κοντές και έφεραν **κομβία**. Ο χιτώνας με μανίκια ονομάζονταν **χειριδωτός**.

Ο πέπλος και ο χιτώνας φοριόταν συχνά με **ζώνη** στη μέση. Οι γυναίκες μάζευαν αρκετό ύφασμα του χιτώνα πίσω, το οποίο έπεφτε πάλι προς τα κάτω σχηματίζοντας τον **κόλπο**. Στον κοντό αντρικό χιτώνα ένα τμήμα του υφάσματος περνούσε κάτω από το καβάλο από πίσω προς τα μπρος και κατόπιν στερεώνονταν στη ζώνη ώστε να σχηματίζεται κάτι σαν **βράκα**. Ο χιτώνας όταν δεν ζώνονταν ονομάζονταν **ορθοστάδιος**, ενώ εάν έφτανε ως τα πέλματα ονομάζονταν **ποδήρης**. Στην καθημερινή ζωή οι σπλίτες και οι κυνηγοί σφορούσαν κοντό χιτώνα που προσέφερε ελευθερία κινήσεων. Ένα είδος χιτώνα ήταν ο **ετερομάσχαλος** ή **εξωμής** με ακάλυπτο τον ένα ώμο, ρούχο που φοριόταν κυρίως από τους χειρώνακτες.

Το **χιτώνιο** ήταν ενδυμα του στρατού μεχρις εσχάτων με μορφή μπουφάν. Συνώνυμο **αμπέχονο**.

Ετυμολογία:

χιτών, -ώνος, ἴων. κιθών (καὶ κιτών), ὁ ἔνδυμα φορούμενον ἐσωτερικῶς, ὑποκάμισον· ἔνδυμα, περίβλημα, κάλυμμα· ἐπὶ στρατιωτῶν, θώραξ· μέρος σανδαλίου καλύπτον τὸν πόδα·, **χιτωνάριον, τό, χιτώνιον, τό, ὑποκορ, ἔλεπτον** γυναικεῖον ἔνδυμα· **ἀνδρικὸν ἔνδυμα·, χιτωνίσκος, ὁ, ὑποκορ.** ἔβραχὺς **χιτών·** ἐνταῦθα ἀνήκει καὶ τὸ λατ. tunica θηλ.=ῶσ., δάνειον ἐκ τῆς Σημιτ., πβ. ἔβρ. k' idnet=ποδῆρες ὑποκάμισον μετὰ χειρίδων, ἀραβ. kattān=λινὸν ὑφασμα.

Συνώνυμα

Φαινόλης: χιτών· οἱ δὲ παλαιοὶ ἐφεστρίδα.

Φώτιος -Λεξικόν 637

φαινόλης, -ου, ὁ (συν. θεωρούμενον ὡς σχηματισθὲν ἐκ τοῦ λατ. paenula)· βαρὺ ἐπανωφόριον, χονδρὸς μανδύας [συχνὰ φέρεται (κατ' ἀμοιβαίαν μετάθεσιν τῶν ν καὶ λ) φαιλόνης, ἢ καὶ ἐσφαλμ. φελόνης· ὡς. δὲ καὶ τὸ ὑποκορ. φέρεται ὡς φαιλόνιον ἢ φελόνιον, ὅπερ φοροῦσιν οἱ θρηθόδοξοι ἱερεῖς κατὰ τὰς ἱερουργίας].
Ἔτυμ.: φαινόλης ( ) λατ. paenula, ἀντιθέτως πρὸς φαίνω, πρβλ. φαινόλις (ἡῶς) = ἡ φωσφόρος (φῶς

φαινόλης, -ου, ὄ (συν. θεωρούμενον ὡς σχηματισθὲν ἐκ τοῦ λατ. *raenula*)· βαρὺ ἐπαινωφόριον, χονδρὸς μανδύας [συχνὰ φέρεται (κατ' ἀμοιβαίαν μετάθεσιν τῶν ν καὶ λ) *φαιλόνης*, ἢ καὶ ἐσφαλμ. *φελόνης*· ὡς. δὲ καὶ τὸ ὑποκορ. φέρεται ὡς *φαιλόνιον* ἢ *φελόνιον*, ὅπερ φοροῦσιν οἱ ὀρθόδοξοι ἱερεῖς κατὰ τὰς ἱεουργίας].
Ἑτυμ.: φαινόλης ( ) λατ. *raenula*, ἀντιθέτως πρὸς *φαίνω*, πρβλ. *φαινόλις* (ἡώς) = ἡ φωσφόρος (φῶς φέρουσα), ἢ λαμπρὰ (πρβλ. καὶ *μαινόλις*).
φαινόλις, -ιδος, -ῆς

261

φαιλόνης, φαιλόνιον

τὸν φαιλόνην ὃν ἀπέλιπον ἐν Τρωάδι παρὰ Κάρπῳ, ἐρχόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.

Β' Προς Τιμοθεον επιστολή Παυλου Κεφ. 4 . Στ. 13

φελόνης, φελόνιον

Ομόηχα

Ο χιτῶν ηχει ομοια με τη γενικη πληθυντικου της λεξης Χίτης ἢ Χύτης

Οι μεν χιτες (γεν. πληθ. των χιτῶν) ἦταν μελη εθνικιστικης οργάνωσης της κατοχης με αμφισβητισμη δραση και προσανατολισμο. Πβλ. Συνηθημα « Ὅλοι οι χιτες να πιαστούν, στο Χαιδάρι να κλειστούν» και «Παπανδρέου, παπατζή Χίτης ἡσουνα κι' εσύ»

Χύτες εἶναι αυτοί που χύνουν μέταλλα στο χυτήριο. (Γεν. Πληθ. χυτῶν).

Ο κιτῶν (Δωρικη ονομασία του χιτωνα) και ο κοιτῶν = κρεβατοκάμαρα.

Ξενόγλωσσα

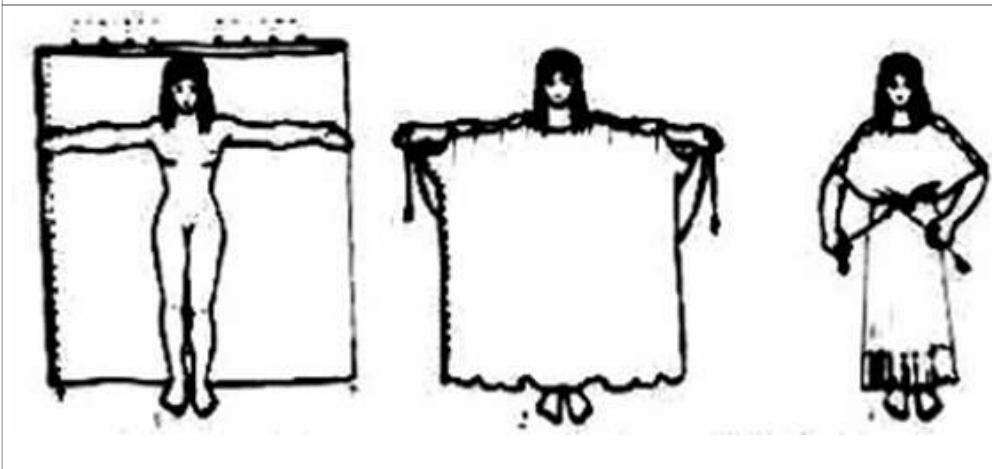
Ιταλικά

Αγγλικά robe

Γαλλικά

Εικόνες:

Το μήκος του υφάσματος πρέπει να είναι τουλάχιστον ίσο με το ύψος σου. Όταν το διπλώσεις στα δύο πρέπει να φτάνει από τη μία άκρη του ενός χεριού στην άλλη άκρη του άλλου χεριού.

- Ράψε το πλάι του υφάσματος όπως δείχνει το σκίτσο. Ράψε το ύφασμα ώστε να μην ανοίγει. Μην ξεχάσεις να αφήσεις ανοίγματα για το κεφάλι και τα χέρια. Φόρεσε τον χιτώνα.
- Δέσε μια ζώνη γύρω από τη μέση και τράβα λίγο το ύφασμα ώστε να «πέφτει» ελαφρώς.

[ΠΗΓΗ](#)

Φράσεις:

Απαντάται σε πλειστούς συγγραφείς , σταχυολογώ μερικά;

ἔσσαι με χλαϊνάν τε **χιτῶνά** τε, εἴματα καλά Ομηρου Οδύσσεια 14.132, 154;

οἱ δ' ἄροτῆρες ἤρεικον χθόνα δῖαν ἐπιστολάδην δὲ χιτῶνας ἐστάλατ' Hes.Sc.287. 2.

ἅμα κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή Ηροδοτου Ιστορια 1. 8

ενα τῶν ποτὲ καὶ ἐς πάντας ὁμοίων διαιτημάτων.

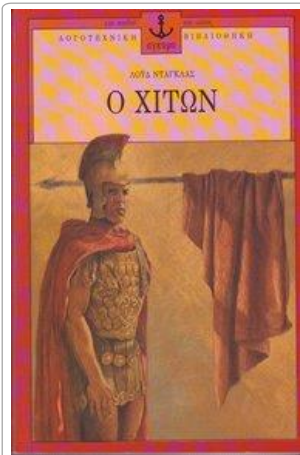
(3.) Ἐν τοῖς πρώτοι δὲ Ἀθηναῖοι τὸν τε σίδηρον κατέθεντο καὶ ἀνεμμένη τῇ διαίτῃ ἐς τὸ τρυφερώτερον μετέστησαν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι αὐτοῖς τῶν εὐδαιμόνων διὰ τὸ ἀβροδίαιτον οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνάς τε λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες καὶ χρυσῶν τεττίγων ἐνέρσει κρωβύλον ἀναδούμενοι τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ τριχῶν· ἀφ' οὗ καὶ Ἰώνων τοὺς πρεσβυτέρους (4.) κατὰ τὸ ξυγγενὲς ἐπὶ πολὺ αὕτη ἡ σκευὴ κατέσχευεν. μετρίᾳ δ' αὖ ἐσθῆτι καὶ ἐς τὸν νῦν τρόπον πρώτοι Λακεδαιμόνιοι ἐχρήσαντο καὶ ἐς τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς πολλοὺς οἱ τὰ μείζω

(5.) κεκτημένοι ἰσοδαίτοι μάλιστα κατέστησαν. ἐγυμνώθησάν τε πρῶτοι καὶ ἐς τὸ φανερόν ἀποδύντες λίπα μετὰ τοῦ γυμνάζεσθαι ἠλείψαντο·
Θουκιδίδου Ἱστορίαι 1 κεφ. 6.3

Hdt.1.8; σύροισα χιτῶνα Theoc.2.73; the Ionian sleeved χ. was distd. fr the Dorian, fastened with περόναι, μετέβαλον [αἱ τῶν Ἀθηναίων γυναῖκες] ἐς τὸν λίνεον κ. ἵνα δὴ περόνησι μὴ χρέωνται Hdt. 5.87; οἱ πρεσβύτεροι [τῶν Ἀθηναίων] οὐ πολὺς χρόνος ἐπειδὴ χιτῶνας λινοῦς ἐπαύσαντο φοροῦντες Th.1.6, cf. Eust.954.50; χ. ποδήρης, ὀρθοστάδιος, στατός (v. sub vocc.); κιθῶν ποδηνεκῆς, worn by Babylonians, Hdt.1.195; κιθῶνες λίνεοι περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοί, worn by Egyptians, Id.2.81; κιθῶνες εἰρίνεοι, worn by Cilicians, Id.7.91; dub. in E.IT288 (pl.). II. coat of mail, prob. of leather covered with scales or rings, στρεπτός χ. II.5.113; χ. χάλκεος 13.439; κιθῶνες χειριδωτοὶ λεπίδος σιδηρῆς coats of iron scales with sleeves, Hdt.7.61 (s.v.l.): but distd. fr. θώρηξ Id.9.22, cf. X.Cyr.6.4.1. III. part of a shoe that coats the foot, upper, ib.8.2.5 (pl.), Arist.Rh.1392a31. IV. metaph., any coat, case, or covering, λάϊνος χιτῶν (v. λάϊνος) τειχέων κιθῶνες, i. e. walls, Hdt.7.139; in Anatomy, coat, membrane, τὸν ἀμφὶ τὴν ὄψιν χ. Hp.VM19, cf. Aph.7.45, Epicur. Nat.2.993.1; ὁ . . χ. τῆς καρδίας Arist.Resp.480a4; χ. ὑμενώδης, ἀραχνιώδης, Id.PA679a1, HA557b16; τοῦ ψοῦ οἱ χ. οἱ περιέχοντες ib.561a14; of foetal membranes, Sor.1.7,58, al.; τριγλοφόροι χιτῶνες, of fishing-nets, AP6.11 (Satyr.); χιτῶνες ἀραχνίων spiders' webs, Hp.Int.3: pl., pods or coats of seeds, bulbous roots, etc., Thphr. HP1.12.3, 8.4.1, CP1.4.1, al. 2. vesture, [φύσις] σαρκῶν ἀλλογνώτι περιστέλλουσα (sc. ψυχᾶς) χιτῶνι Emp.126; σῶμα χ. ψυχῆς IG14.2241: pl., προσθέσει χιτῶνων ἐνυλοτέρων, of the soul, Procl. Inst.209. (Accad. kitinnu 'linen garment', Hebr. kētōnet 'tunic'; χεθῶν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν J.AJ3.7.2.)

Λογοτεχνία

Daglas Llooyd - Ο χιτῶν

Ἡ ὑπόθεση τοῦ ἔργου ξετυλίγεται τὴν ἐποχὴ τῆς πτώσης τῆς Ρωμαϊκῆς Αυτοκρατορίας με τοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν καὶ τὶς ραδιουργίες τῶν Ρωμαίων αριστοκρατῶν. Ὁ νεαρὸς Ρωμαῖος χιλιάρχος Μάρκελλος Γαλλίων, γόνος αριστοκρατικῆς οἰκογένειας, σταυρῶνει τὸ Ἰησοῦ καὶ ὕστερα παίζει στα ζάρια τὸν χιτῶνα τοῦ, τὸν ὁποῖο καὶ κερδίζει. Ξαφνικὰ ὅμως, νιώθει κάτι νὰ ἀλλάζει μέσα του καὶ ὁ Μάρκελλος γίνεται χριστιανὸς μαζί με τὸν Κορίνθιο σκλάβο του, Δημήτριο. Ἡ δυνατὴ πίστη τοὺς στο Χριστὸ ἐξισώνει τὸν ἀρχοντα με τὸν δούλο, γιὰ νὰ τοὺς κάνει δυο καλοὺς φίλους-αδερφοὺς. Το ἔργο εἶναι ἀθερ;απευτα μελό, στερεῖται πάσης ἐπιστημονικῆς καὶ ἱστορικῆς βάσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐγινε BEST SELLER.

Ποίηση

11

Χιτῶνα εἶχε κροκωτόν*
μετὰ χρυσῶν ἀμμάτων.
Πλην καταρρέων ὁ χιτῶν,
γυμνόν κατέλιπεν αὐτόν
ἐπάνω τῶν γονάτων.

Αλ. Ραγκαβῆ - Διονύσου πλοῦς

10 46. ἐπὶ κροκωτῶ: Διονυσιακὸν φόρεμα ὁ κροκωτός. ἐφόρει δὲ
λεοντῆν, ἵνα ἦ φοβερός ὡς Ἡρακλῆς. Ἡρακλέους γὰρ φόρεμα ἦ
λεοντῆ. κροκωτῶ, γυναικείῳ ἐκ πῆγης ἐνδύματι. [γυναικείῳ ἐνδύ-
ματι ἐκ μετάξης. Gl. Θ.Ε.]

9465.14 [18]

Copyright© 2012 by Aris Stougiannidis